

Izdoti FIDIC Zelta principi

Starptautiskās inženierkonsultantu asociācijas (*Fédération Internationale Des Ingénieurs-Conseils – FIDIC*) darba grupa publicējusi FIDIC Zelta principus – noteikumus, kas jāievēro, lai uz FIDIC tipveida noteikumu pamata sastādītie līgumi pamatoti varētu tikt uzskatīti par “FIDIC līgumiem”.

FIDIC līgumu formas ir pasaulē būvniecības projektos visplašāk izmantotie tipveida noteikumi. Tie tiek bieži izmantoti arī Latvijā, parasti liela mēroga projektos un projektos, kuri tiek finansēti ar starptautisku finanšu institūciju līdzdalību. FIDIC pamatoti lepojas ar to, ka tās noteikumi paredz labi sabalansētas pušu tiesības un pienākumus, kas optimizē līdzekļu izmantošanu un dod maksimālu guvumu visām pusēm. FIDIC līgumu formu pamatā ir divas daļas: vispārīgie noteikumi, kuri satur standarta noteikumus, un speciālie noteikumi, ar kuriem puses pielāgo standarta noteikumus konkrēta projekta vajadzībām.

Jau vairākus gadus starptautiskā FIDIC noteikumu izmantotāju kopiena diskutēja par izplatītu problēmu: līgumi, kas formāli tiek dēvēti par “FIDIC līgumiem”, tiek grozīti tik lielā mērā, ka to saturs vairs neatbilst FIDIC formu saturam. Tādēļ FIDIC izveidoja darba grupu, kas formulējusi un nupat publicējusi FIDIC Zelta principus kopā ar to komentāriem.

Zelta principi:

1. Pušu pienākumiem, tiesībām, saistībām, lomai un atbildībai jāatbilst vispārējos noteikumos paredzētajam un konkrētā projekta apstākļiem.

Saskaņā ar šo principu, pušu pienākumiem, tiesībām, saistībām, lomai un atbildībai vienlaikus jāatbilst gan FIDIC vispārējos noteikumos paredzētajam, gan konkrētā projekta vajadzībām. Lai to panāktu, būtiska ir pareiza FIDIC līguma veida izvēle.

Piemēram, FIDIC Sudraba grāmata nebūtu izmantojama gadījumos, kad laika grafiks neatļauj darbuzņēmējam pienācīgi iepazīties ar pasūtītāja prasībām, veikt riska izvērtējumu vai projektēšanu.

2. Speciālajiem noteikumiem jābūt sastādītiem skaidri un nepārprotami.

Saskaņā ar šo principu, dokumentiem, kas veido līguma saturu, jābūt labi organizētiem un savstarpēji konsekventiem. Lai to panāktu, ir būtiski:

- skaidri norādīt dokumentu prioritāti interpretācijas mērķiem;
- lietot pareizas atsauces uz vispārējo noteikumu punktiem;
- norādīt, vai papildinājumi aizstāj vai papildina vispārējos noteikumus;
- aizstāt dzēstos vispārējo noteikumu punktus ar identiska tvēruma speciālajiem noteikumiem;
- noformēt visas vienošanās rakstveidā, neaprobežojoties ar sarakstes pievienošanu.

3. Speciālie noteikumi nedrīkst mainīt vispārējos noteikumos paredzēto risku un ieguvumu līdzsvaru.

Šis princips cieši saistīts ar pirmo principu, jo izmaiņas pušu pienākumos, tiesībās, saistībās, lomā un atbildībā, rada risku un ieguvumu līdzsvara izmaiņas. Piemēram, vienīgi FIDIC Sudraba grāmata paredz, ka darbuzņēmējs uzņemas risku par neparedzētiem fiziskiem šķēršļiem, tāpēc šādus noteikumus nevajadzētu ietvert līgumos, kas balstīti uz citām FIDIC grāmatām.

4. Visu līguma saistību izpildei jāparedz saprātīgi izpildes termiņi.

FIDIC tipveida līgumos noteiktie termiņi ir izsvērti, lai dotu pietiekamu laiku pusēm saistību izpildei, tāpēc termiņus nevajadzētu būtiski pagarināt vai saīsināt. Piemēram, pienākums darbuzņēmējam 5 dienu laikā paziņot par apstākļiem, kas dod pamatu prasījumam pret pasūtītāju, būtu nepamatots FIDIC formās paredzētā termiņa saīsinājums.

5. Ja piemērojamais likums to neliedz, visiem strīdiem pirms nodošanas šķīrējtiesai jātiek izskatītiem strīdu novēršanas/izšķiršanas komitejā (*Dispute Avoidance / Adjudication Board (DAAB) vai Dispute Adjudication Board (DAB)*).

Strīdu novēršana un efektīva risināšana ir viens no FIDIC noteikumu stūrakmeņiem. Tādēļ piektais Zelta princips nosaka, ka līgums, kurš neparedz strīdu novēršanas/izšķiršanas komitejas darbību, nav "FIDIC līgums". Nav pieļaujama visu noteikumu, kas paredz DAAB / DAB darbību svītrosana, tāpat kā nav pieļaujama tāda DAAB / DAB pilnvaru sašaurināšana, kas neļauj tai pilnvērtīgi lemt par visiem pušu strīdiem.

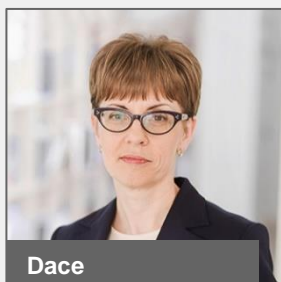
FIDIC norāda, ka puses joprojām ir tiesīgas brīvi vienoties par to savstarpējiem līgumiem piemērojamiem noteikumiem, taču pēc FIDIC Zelta principu publicēšanas būtu "maldinoši un nepiedienīgi" par "FIDIC līgumiem" dēvēt līgumus, kuri ietver FIDIC vispārējos noteikumus, bet kuru saturs savā kopumā neatbilst Zelta principiem. Būtiski modificēti FIDIC līgumu noteikumi var arī apgrūtināt starptautiski uzkrātās zināšanu bāzes, komentāru un precedentu izmantošanu līgumu izpildes vadībā, interpretācijā un strīdu risināšanā.

Finanšu ministrijas (FM) darba grupa 2017. gada nogalē publicēja standarta būvniecības līgumus, kas balstīti uz FIDIC Sarkano grāmatu un Dzeltenu grāmatu, un ir adaptēti FM turējumā esošo kapitālsabiedrību lietošanai. Standarta līgumu lietojums ir obligāts VAS "Valsts nekustamie īpašumi" un AS "Augstsprieguma tīkls" visos būvniecības iepirkumos, kuru paredzamā līgumcena ir vismaz 1 miljons eiro bez PVN. Pēc Zelta principu publicēšanas jāsecina, ka FM izstrādātie standarta līgumi būtiskos aspektos tiem neatbilst. Piemēram, FM izstrādātajos līgumu paraugos paredzēts, ka inženierim jāsaņem pasūtītāja piekrišana izpildes laika pagarināšanai, pasūtītājam "atsevišķos gadījumos" ir tiesības pārņemt un pildīt inženiera pilnvaras, svītroti visi noteikumi, kas paredz DAAB / DAB izveidi un darbību. Šobrīd izstrādātie standarta līgumi būtu pārskatāmi, lai tie atbilstu Zelta principiem un arī turpmāk varētu tikt dēvēti par FIDIC līgumiem. Jāmin, ka FM standarta līgumi izveidoti pirms tika izdotas FIDIC Sarkanās, Dzeltenās un Sudraba grāmatas jaunās, 2017. gada redakcijas. Lai gan joprojām ir iespējams lietot FIDIC grāmatu 1999. gada redakcijas, tomēr ilgtermiņā apsverama pāreja uz 2017. gada redakcijām.

Ekonomikas ministrija (EM) gada sākumā ziņoja, ka tā strādā pie FIDIC līgumu adaptēšanas Latvijas normatīvajam regulējumam un plāno līdz šā gada beigām izstrādāt publiskajos projektēšanas un būvdarbu iepirkumos obligāti piemērojamos FIDIC līgumu speciālos noteikumus. Papildus, EM apsver iespēju izstrādāt kvalifikācijas prasības inženierkonsultantam, ņemot vērā tā centrālo lomu FIDIC līgumu administrēšanā. Jādomā, ka kvalificētu, neatkarīgu un FIDIC līgumu piemērošanā pieredzējušu inženierkonsultantu pieejamība sākotnēji patiesi varētu būt viens no galvenajiem plašas FIDIC tipveida līgumu piemērošanas izaicinājumiem.

Šobrīd Latvijā daudzu pasūtītāju un būvnieku attieksme pret FIDIC līgumu formu izmantojumu joprojām ir rezervēta, jo tiek uzskatīts, ka tie ir apjomīgi un sarežģīti, kā arī komplicēti administrēšanā. Domājams, ka FIDIC formu lietojums publiskajos iepirkumos, pareiza FIDIC līguma veida izvēle un katrā nākamajā projektā uzkrāta pieredze FIDIC līgumu noslēgšanā un administrēšanā palīdzēs pakāpeniski pārvarēt lietotāju atturību. Guvumi, ko sniedz augstas kvalitātes labi sabalansētu tipveida līgumu plaša izmantošana, noteikti ir būtiski un pūļu vērti.

**COBALT
EKSPERTE**

**Dace
Silava-Tomsone**

Nekustamā īpašuma un
būvniecības prakses grupas
vadītāja, zvērināta advokāte